

HUMANITIES INSTITUTE

Feruza Shermatova-Omerani, Ph.D.

ELVEDA GÜLSARI / GÜLSARAT (1966)

Cengiz Aytmatov (1928–2008)

Kaynakça:

a) Books

Aytmatov, C. (2014). *Gülsarat*. İçinde A. Akmatalliev (Haz.), *Cengiz Aytmatov'un eserleri* (Cilt 3). Uluu Toolor.

Aytmatov, C. (1969). *Kopar Zincirlerini Gülsarı*. (T. Alangu, Çev.). İlk Türkçe çeviri bu adla yayımlanmıştır. Daha sonraki baskılar Elveda Gülsarı adıyla basılmıştır.

Aytmatov, C. (1973). *Elveda Gülsarı*. (G. Bozkaya, Çev.). İstanbul: Yar Yayınları.

Aytmatov, C. (1993). *Elveda Gülsarı*. (R. Özdek, Çev.). İstanbul: Ötüken Neşriyat. Daha sonra çok sayıda baskısı yapılmıştır.

b) Film uyarlamaları

Urusevskiy, S. (Director). (1969). *Beg inokhodtsa* [The run of the pacer] [Film]. Mosfilm.
<https://www.mosfilm.ru/cinema/films/beg-inokhodtsa/>

Amirkulov, A. (Director). (2008). *Qosh bol, Gülsary!* [Farewell, Gulsary] [Film]. Kazakhfilm.
<https://www.imdb.com/title/tt1510277/>

GENEL BİLGİ

Yazar

Kırgız edebiyatının ve Sovyet dönemi Türk dünyasının önde gelen yazarlarından biri olan Cengiz Aytmatov (1928–2008), Kırgızistan'ın Talas bölgesindeki Şeker köyünde doğmuştur. Babası Törekuł Aytmatov, Stalin dönemindeki tasfiyelerin kurbanı olmuş; annesi Nagima Aytmatova ise onu zor koşullar altında yetiştirmiştir. Bu aile geçmişi, Aytmatov'un eserlerinde güçlü anne figürleri, insanın zorluklar karşısındaki direnci ve ahlaki sorumluluk gibi temaların gelişmesinde etkili olmuştur.

Kırgızca ve Rusçayı kullanan iki dilli bir yazar olan Aytmatov, edebiyat hayatına 1952 yılında *Ak Caan* (Beyaz Yağmur), *Tüñkü Sugat* (Gece Sulaması) ve *Asma Köprü* (Asma Köprü) adlı öykülerle başlamıştır. Edebî başarısını *Betme-bet* (Yüz Yüze, 1958) ile ortaya koymuş, ardından yayımlanan *Cemile* (Jamilia, 1959) eseriyle uluslararası tanınırlığa ulaşmıştır.

Povesti gor i stepey (Dağlar ve Bozkırlar Hikâyeleri, 1963) adlı öykü derlemesi Lenin Ödülü'ne layık görülmüştür. *Kızıl Coçuk Calcalım* (Selvi Boylum Al Yazmalım), *Boto Köz Bulak* (Deve Gözü), *Birinçi Muğalım* (İlk Öğretmen) ve *Samançının Colu* (Toprak Ana, 1963) gibi eserlerinde ahlaki, toplumsal ve felsefi meseleleri ele almıştır.

Daha sonraki eserleri arasında *Canıbarım, Gülsarı!* (Elveda Gülsarı), *Ak Keme* (Beyaz Gemi), *Erte Cazdagı Turnalar* (Erken Gelen Turnalar), *Deñiz Boyloy Cortkon Ala Döböt* (Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek), *Kılım Karıtar Bir Kün* (Gün Olur Asra Bedel), *Kıyamet* (Kıyamet), *Kassandra Tamgası* (Kassandra Damgası) ve *Toolor Kulaganda: Kızkayıp* (Dağlar Devrildiğinde: Ebedî Gelin, 2005) bulunmaktadır. Bu yapıtlar, halk kültürü, toplumsal eleştiri ve çevresel sorunları insanlık değerleri çerçevesinde ele almaktadır.

Roman ve öykülerinin yanı sıra deneme ve söyleşi türünde eserler de veren AytmatoV, V Soa-vtorstve, S Zemlyoyu i Vodoy (Toprak ve Su ile Ortak Yazarlık) adlı çalışmasında insan onuru, emek ve doğayla uyum konusundaki düşüncelerini yansıtmıştır.

Eser

Roman ilk olarak Rusça kaleme alınmış ve Mart 1966'da Novy Mir dergisinde Proshchay, Gulsarı (Elveda, Gulsarı) adıyla okurla buluşmuştur. Kırgızca çevirisi ise uzun bir gecikmenin ardından 1978'de Aşım Cakıpbekov tarafından hazırlanmış ve Gulsarat (Gulsarı + at, yani "Gulsarı adlı at") adıyla yayımlanmıştır. AytmatoV'un bu eseri, Kasım 1968'de Sovyetler Birliği'nin Lenin Ödülü'nden sonra en önemli edebiyat ödüllerinden biri kabul edilen SSCB Devlet Ödülü'ne değer görülmüştür.

Gulsarı farklı dönemlerde sinemaya da aktarılmıştır. 1968 yılında Moskova Film Stüdyosu tarafından çekilen Beg Inokhodtsa (Yorga Atın Koşusu), Sergey Urusovskiy'nin ilk yönetmenlik deneyimidir. Başrollerde Sovetbek Cumadilov, Baken Kızıkiyeva, Farida Şaripova, Kapar Aliyev ve Nurmuhana Canturin yer almıştır. 1983 yılında yönetmen Zamir Eraliyev, Kırgızistan'da Gulsarat adlı bir sinema uyarlaması hazırlamaya çalışmış; ancak oyuncu seçimi ve yapım sürecindeki sorunlar nedeniyle proje tamamlanamamıştır. Daha sonra ArdaK Amirkulov'un yönettiği Kosh bol, Gulsarı (Elveda, Gulsarı) filmi, Talas ve Kazakistan'da çekilmiş; senaryosu Yerlan Nurmuhametov ve Yerjan Rustembekov tarafından yazılmıştır. 2008 yılında gösterime giren yapımda Dogdurbek Kızıraliyev ve Rayhana Aytokanova başrolleri paylaşmıştır.

Eserin İngilizcede iki önemli çevirisi bulunmaktadır. Fainna Glagoleva'nın Farewell, Gulsary! başlıklı çevirisi 1969 yılında Moskova'da, John French'in aynı adlı çevirisi ise 1970 yılında Londra'da basılmıştır. Türkçeye ise Tahir Alangu (2005), Güneş Bozkaya (1973), Refik Özdek (1993) ve Mehmet Özgül (2017) tarafından çevrilmiştir.

Arka Plan

Roman, Cengiz AytmatoV'un yaşam deneyimlerinden güçlü izler taşımaktadır. AytmatoV gençlik yıllarında Kazakistan'ın Cambıl (Evliya Ata) şehrindeki veterinerlik okulunda eğitim görmüş; burada öğretmeni İvan Grigoryevich'in rehberliğinde at yetiştiriciliği konusunda uygulamalı bilgiler edinmiştir. Öğrenciler, Mareşal Budyonni'nin emriyle 1947 yılında kurulan yeni harada at bakımı ve yetiştiriciliği üzerine pratik çalışmalar yapmışlardır.

AytmatoV, 1946–1948 yılları arasında Kırgız Tarım Enstitüsü'nde eğitimini sürdürmüş, daha sonra Talas'taki bir harada veteriner olarak görev yapmıştır. Bu dönemde atlarla yakından ilgilenmiş, ata binmiş ve çobanlarla birlikte yaşayarak bozkır kültürünü yakından tanıma fırsatı bulmuştur.

Romandaki birçok karakterin yanı sıra Gulsarı adlı at da AytmatoV'un gerçek yaşamından esinlenmiştir. Yazar, eserinin otobiyografik yönüne dikkat çekerek şöyle ifade etmiştir: "Gulsarı hikâyem büyük ölçüde otobiyografiktir. Karakterlerin çoğu bana yakın gerçek insanlara dayanır ve Gulsarı, köyümüzün gerçekten de Gulsarı adını taşıyan ünlü bir aygırıydı."

Eser, farklı dillerde ve dönemlerde Gulsarı adlı atın adını temel alan çeşitli başlıklarla yayımlanmıştır. Kırgızca özgün adı Canıbarım, Gulsarı! olan eser, Rusça Proshchay, Gulsary (Elveda, Gulsarı) adıyla yayımlanmış; İngilizcede Farewell, Gulsary! başlığıyla tanınmıştır. Kırgızca çevirisi ise Aşım Cakıpbekov tarafından Gulsarat adıyla yapılmıştır.

Romandaki Tanabay karakteri de gerçek bir kişiden esinlenmiştir. Kırgızistan'ın Kara-Buura ilçesine bağlı Şeker köyünde 1903 yılında doğan Tanabay, at bakıcılığı yapmış ve bilgeliği, sağduyusu ile çevresinde tanınmıştır. AytmatoV, onun yaşamından ve kişiliğinden yararlanarak romandaki Tanabay karakterini oluşturmuştur.

KIŞILER

Tanabay – Romanın başkahramanı; yaşlı bir Kırgız çobanıdır.

Gulsarı – Tanabay'ın sadık atı; yetenekli ve hızlı bir yorga attır.

Çoro – Tanabay'ın eski dostu ve parti örgütleyicisidir.

Caydar – Tanabay'ın eşidir.

Kolektif çiftlik yöneticileri – Segizbayev, Kaşkıtayev ve Kerimbekov gibi dönemin kolhoz yetkilileridir.

ÖZET

Eser, Tanabay ile sadık atı Gülsarı arasındaki derin bağı ve kırsal yaşamın zorluklarını konu alır. Roman, Tanabay'ın sürüsünü sarp dağ yollarından geçirerek ilerlemesiyle başlar. Yaşlılık ve hayat boyunca taşıdığı yükler, hem Tanabay'ı hem de artık eski gücünü kaybetmeye başlayan Gülsarı'yı zorlamaktadır. Dağlara doğru yol alırken Tanabay geçmişini hatırlar; kolektifleştirme yıllarının sıkıntılarını, ağır kış koşullarında aç kalan hayvanları yaşatma mücadelesini, hayatındaki sevinçleri ve acıları yeniden düşünür.

Tanabay, Gülsarı ile genç bir tay olduğu dönemde tanışmıştır. Yıllar içinde Gülsarı onun için yalnızca bir iş hayvanı değil, güvenilir bir dost ve yol arkadaşı hâline gelmiştir. Tanabay en mutlu anlarını, kayıplarını ve kimseyle paylaşamadığı duygularını bile Gülsarı'ya anlatmış; atı da her zaman ona bağlılığını ve sadakatini göstermiştir.

Kolektifleştirme süreci ve parti bürokrasisinin baskısı arttıkça Tanabay'ın yaşamı daha da zorlaşır. Kolhoz yöneticileri Gülsarı'yı ondan aldığı anda, at defalarca kaçıp sahibinin yanına geri döner. Bu durum, ikisi arasındaki güçlü bağı ve karşılıklı bağlılığın en önemli göstergelerinden biridir. Öte yandan Tanabay, parti içindeki görevlerini yerine getirmeye, genç çobanlara rehberlik etmeye ve giderek kötüleşen sürüleri yönetmeye çalışır. Ancak yetersiz yöneticiler, gerçek dışı beklentiler ve sistemin katı kuralları karşısında büyük bir hayal kırıklığı yaşar.

Bir süre sonra bir yetkiliyle yaşadığı tartışma sırasında öfkesine yenilir ve ona saldırır. Bunun ardından ilçe parti bürosuna çağırılan Tanabay, sadakatsizlikle suçlanarak partiden çıkarılır. Bu olay, onun yaşamındaki en büyük kırılma noktalarından biri olur. Yıllarca verdiği emeğin göz ardı edildiğini düşünen Tanabay, derin bir yalnızlık ve değersizlik duygusuyla baş başa kalır.

Bütün yaşadıklarına rağmen Tanabay, Gülsarı'ya ve sürüsüne bakmayı sürdürür. Zaman geçtikçe yaşam, ölüm, dostluk ve sadakat üzerine düşünür; eski dostu Çoro başta olmak üzere kaybettiği insanların hatırlar ve geçmişiyle hesaplaşır. Bu sırada Gülsarı da yaşlanmış, bir zamanların hızlı ve görkemli yorga atı eski gücünü kaybetmiştir. Artık araba çekmekte ve çocuk taşımaktadır. Ancak Tanabay için Gülsarı'nın değeri hiç azalmaz; o, birlikte geçirilen yılların, sadakatin ve yaşam mücadelesinin bir simgesi olarak kalır.

Romanın en çarpıcı bölümünde Gülsarı, dağ yolunda ilerlerken yere yığılır. Tanabay, yardım etmek isteyen yolcuları geri çevirerek gece boyunca atının yanında sessizce bekler. Sabah olduğunda Gülsarı ölür. Tanabay, onun gözlerini kapatır ve sevgili dostuna son kez veda eder. Roman, Tanabay'ın dağlarda yoluna devam etmesiyle sona erer. Gülsarı'nın anısı ise onun için sadakatin, dostluğun ve insan yaşamının geçiciliği üzerine taşıdığı derin bir hatıra olarak kalır.

OLAYLAR

Tanabay ve Gülsarı'nın Son Yolculuğu Yaşlı Tanabay, yılların yıprattığı atı Gülsarı'nın üzerinde uzun ve zorlu bir dağ yoluna çıkar. Gençlik yıllarında Gülsarı ile birlikte durmadan koşar, gerektiğinde arabaları geride bırakıp öfkeyle yürürdü. Ancak artık ikisi de yaşlanmıştı. Gülsarı, ağırlarına ve yorgunluğuna rağmen ilerlemeye çalışırken gençliğini, annesinin ardından çayırlarda özgürce koştuğu günleri hatırlar. Tanabay ise ona seslenerek güç verir, geçmişte yaşadıkları zorlukları ve birlikte geçirdikleri yılları düşünür. Soğuk ve ıssız dağlar arasında ilerlerken yola geç çıktığı için endişelenir, ancak sorumlulukları nedeniyle yoluna devam etmek zorunda olduğunu bilir.

Yılların Ağırlığı Tanabay, huzursuz ve düşünceli bir hâlde arabanın çevresinde dolaşır. Geceyi oğlunun evinde geçirmek ister; ancak gelininin onun yaşadığı zorlukları anlayamadığını düşünerek kırılır. Ona göre gelini, parti tarafından dışlanmasının, yıllarca verdiği emeğin ve aile sorumluluklarının ağırlığını kavrayamaz. Tanabay gençliğinden beri ağır şartlarda çalışmış, kolhoz döneminin sıkıntılarını yaşamış ve hayatı boyunca büyük sorumluluklar taşımıştır. Yaşlılığında ise geçmişte yaşadığı kayıpları, hayal kırıklıklarını ve yalnızlık duygusunu yeniden düşünür. İçindeki öfke, yalnızca gelinine değil, yılların biriktirdiği acılara yöneliktir.

Gülsarı'ya Yeniden Kavuşma Tanabay, yaşlı atı Gülsarı'yı bırakıp eve tek başına dönüp dönmek konusunda kararsız kalır. Gülsarı bir dönem kolhozda çalıştırılmıştır. Çiftlik yönetimi ona başka bir at vermek istediğinde, ahırda Gülsarı'yı görünce eski dostundan vazgeçemez. Eve döndüğünde karısı, yaşlanmış Gülsarı'yı hemen tanıyamaz ve geçmişteki gece yolculuklarıyla ilgili ona takılır. Tanabay utanarak sessiz kalır ve kendini atının bakımına verir. Ona yem verir, saman hazırlar ve yılların yorgunluğuna rağmen sadık

dostunun yanında olmanın huzurunu hisseder. Gülsarı, onun için geçmişin, bağlılığın ve yaşam mücadelesinin bir simgesidir.

Tanabay'ın Dönüşü ve Yeni Hayata Başlangıcı Altı yıl askerlik yaptıktan sonra Tanabay, yaralı ama sağ salım köyüne döner. Savaşın ardından onu hem aile hayatının sevinçleri hem de yeni sorumluluklar beklemektedir. Savaş sonrası açlık ve borçlarla geçen zor günlerde önce demirci olarak çalışır. Örs başında demir döverek bir yandan geçimini sağlar, bir yandan da savaşın bıraktığı ağır izleri geride bırakmaya çalışır. Daha sonra eski dostu, kolhoz başkanı Çoro'nun önerisiyle dağlarda çobanlık yapmaya başlar. Atların ve sürülerin bakımını üstlenen Tanabay, deneyimi ve çalışkanlığı sayesinde kısa sürede güven kazanır. Sakin ve ikna edici bir kişiliğe sahip olan Çoro, sürülerin başındaki yaşlı çobanları yönlendirme konusunda Tanabay'ın bilgisine ve tecrübesine güvenir.

Gülsarı ile Tanışması Savaştan sonra dağlarda çobanlık yapan Tanabay, yaşlı çoban Torgoy'un sahibi olduğu genç doru tay Gülsarı ile burada karşılaşır. Torgoy, bu tayın sıradan bir at olmadığını; doğal bir yorga olduğunu, nadir ve değerli bir hayvan sayıldığını anlatır. Ona iyi bakması ve fazla zorlamaması konusunda Tanabay'ı uyarır. Tanabay, Gülsarı'nın koşusunu izlediğinde hayran kalır. Atın akıcı, hızlı ve zarif yürüyüşü; sahibinin sesine hemen karşılık vermesi onu etkiler. Deneyimli bir çoban olan Tanabay, Torgoy'un öğütlerini yerine getireceğine söz verir. Daha sonra Torgoy ve eşine yolun bir bölümünde eşlik eder, sürünün ve genç tayın sorumluluğunu üstlenir. O gün, Gülsarı ile arasında yıllar sürecektir güçlü bağın başlayacağını henüz farkında değildir.

Gülsarı'nın İlk Sınavları Tanabay'ın yanında büyüyen Gülsarı, sürü içinde özgürce dolaşır ve yeni yaşamına alışmaya çalışır. Ancak kış koşulları oldukça zordur. Derin karlar ve dondurucu rüzgârlar arasında yiyecek bulmak kolay değildir. Gülsarı, güçlü atların arasında kendine yer edinmeye çalışır, soğuğa ve zorlu doğa şartlarına dayanır. Bir gece kurtların sürünün çevresinde dolaşması büyük bir korkuya neden olur. Atlar paniğe kapılırken Tanabay'ın güven veren sesi sürüyü sakinleştirir ve onları tehlikeden uzaklaştırır. Bu zorlu süreçler Gülsarı'yı olgunlaştırır; korkuyu, acıyı ve yalnızlığı tanırken çevresini anlamayı ve zorluklara karşı dayanıklı olmayı öğrenir.

Gülsarı'nın Gençliği ve Gücüne Kavuşması İlbaharın gelişiyle birlikte Gülsarı'nın eğitimi başlar. Genç at, gem takılmasına, eyer vurulmasına ve zorlu çalışmalara ilk başta direnç gösterir; ancak zamanla Tanabay'a güvenmeyi ve onun yönlendirmelerine uymayı öğrenir. Adım adım eyer altında yürümeye, dağ yollarında koşunun ritmine ve yorgalığının kendine özgü hareketlerine alışır. Gülsarı giderek daha hızlı, güçlü ve kendinden emin bir ata dönüşür. Koşmanın özgürlüğünden büyük bir zevk alırken Tanabay'ın sesine ve komutlarına da dikkat eder. Mevsim sonunda genç tay, zorlu yolculuklara hazır, dayanıklı ve soylu bir yorga hâline gelir. Tanabay ile Gülsarı arasındaki güven ve bağlılık da bu süreçte daha da güçlenir.

Gülsarı'nın Yaşlılık Yılları Eski arabanın tekerlekleri ıssız yol boyunca ağır ağır dönerken Gülsarı artık eski gücünden çok uzaktadır. Yorulan at sık sık durur; her duruş, Tanabay'a onun ne kadar yaşlandığını hatırlatır. Tanabay sabırla bekler, ona ilerlemesi için cesaret verir, ancak taşıdığı yük Gülsarı için artık çok ağırdır. Sonunda koşumlarını çözer ve onu soğuk akşam göğünün altında serbest bırakır. Yaşlı adam ve yaşlı at, karanlık bozkırda yan yana yürümeye başlar. Tanabay, Gülsarı ile geçirdiği yılları, eski yolculuklarını ve gençlik günlerini hatırlar. Bir zamanların hızlı ve görkemli yorga atının artık yavaşlayan adımlarını izlerken zamanın insan ve hayvan üzerindeki etkisini derinden hisseder.

Geçmişin İzinde Son Yolculuk Gülsarı önde, Tanabay ise elindeki dizginle onun arkasından yürür. At her durduğunda Tanabay sabırla bekler. Bir zamanlar bu yolları hızla geçen, arkasında toz bulutları bırakan ve çobanların hayranlığını kazanan Gülsarı artık yaşlı ve yorgundur. İkisi bir dere üzerindeki köprüye ulaştığında Gülsarı yere uzanmak ister, ancak Tanabay onu kaldırır. Tam o sırada bir kamyonun farları görünür. Araçtaki iki kişi yaşlı adamı ve güçsüz atı görünce yardım teklif eder, fakat Tanabay bunu kabul etmez. Kamyon uzaklaştıktan sonra Gülsarı'yı dar bir dağ yoluna yönlendirir. Ay ışığı ve yıldızların altında, geçmişin anılarıyla birlikte sessiz vadiye yollarına devam ederler.

Bubucan ile Karşılaşması Gülsarı'nın eğitiminin tamamlandığı yıl sonbahar uzun sürer, kış ise oldukça ılıman geçer. Tanabay, genç ve güçlü yorga atına büyük bir gururla biner. Tarlalarda çalışan kadınlar onu

görünce gülerek takılır; Gülsarı ise kuyruğunu havaya kaldırmış, yelesi rüzgârda savrularak büyük bir zarafetle ilerler. Köylere yaptığı ziyaretler sırasında Tanabay, dul bir kadın olan Bubucan ile tanışır. Onun varlığı, Tanabay'ın içindeki ağır düşünceleri bir süreliğine hafifletir. İkisi bazen birlikte ata biner, bazen de sessizce yan yana yol alırlar.

Tanabay uzaktan Bubucan'ın hayatını izler; kızını tek başına büyötmeye çalışan bu kadının çektiği sıkıntıları görür. Ona karşı güçlü duygular beslese de bu sevginin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını bilir. Gülsarı da sahibinin içindeki karmaşayı hisseder; onu nehirlerden, bozkırlardan ve uzun yollardan güvenle taşır. Atın düzenli ve sakin yürüyüşü sırasında Tanabay geçmişini, ailesini, savaş yıllarını ve köyde yaşananları bir süreliğine unuttur. İnsan ve hayvan, sessiz bir uyum içinde yollarına devam eder.

Köyde Gülsarı'nın Ünü Kısa zamanda Gülsarı'nın ünü bütün köye yayılır. Çocuklar onun adını bağıarak sokaklarda koşar, hatta yürüyüşünü taklit ederler. İlkbahar şenlikleri yaklaşırken çevre köylerden insanlar yarışları izlemek için toplanır. Parlak koşumlarla süslenmiş atlar meydana hazırlanırken Tanabay büyük bir özenle Gülsarı'nın eyerini vurur. Atının kulağına eğilerek, "Beni mahcup etme, Gülsarı" diye fısıldar. Yarış alanında büyük bir heyecan vardır. Yaşlılar anlamlı bakışlarla birbirlerine gülümser, genç biniciler sabırsızlıkla bekler. Kahkahalar, konuşmalar ve davul sesleri bütün ovayı doldurur. Başlama işareti yaklaşırken Gülsarı yere ayağıyla vurur; güçlü bedeni yarış için hazırdır. Kalabalığın coşkusu arttıkça, Tanabay da atının büyük bir başarı göstereceğine inanır.

Gülsarı'nın Büyük Yarışı Yarış başladığında atların nalları altında toprak titrer, sabah güneşinin altında yoğun bir toz bulutu yükselir. Daha hızlı atlar öne geçerken Gülsarı kendi özgün yorga yürüyüşüyle sakin ve dengeli bir şekilde ilerler. Tanabay ona seslenerek cesaret verir; kalabalığın gürültüsü arasında yalnızca atına ve onun ritmine odaklanır.

Tam bu sırada gökyüzünü kara bulutlar kaplar ve şiddetli bir fırtına başlar. Yağmur, hem atları hem de binicileri sıırıslam eder. Ancak Gülsarı, çamur ve suyun içinde bile zarafetini kaybetmeden ilerler. Gücü ve dayanıklılığı sayesinde diğerlerinden ayrılır. Yarışın sonunda yorgun düşse de gözlerinde zaferin ışığı vardır. Kalabalığın hayranlığı, yarışın heyecanı ve fırtınanın sertliği, Gülsarı'nın hafızalarda yer eden büyük başarısına dönüşür. O günden sonra Gülsarı, köyün unutulmaz atlarından biri olarak anılmaya başlar.

Gülsarı'nın Gece Mücadelesi Gece yarısı yaklaşırken Gülsarı artık yoluna devam edemez hâle gelir. Ağrı içinde topallayarak vadiye kadar ilerler, ancak defalarca denemesine rağmen karşıya geçmeyi başaramaz. Tanabay, yılların dostu olan bu attan daha fazlasını istemeyeceğini anlar. Gülsarı acıyla inleyerek soğuk toprağa yığılır. Tanabay, titreyen bedenini ceketıyla örter ve onu yalnız bırakmamak için ateş yakmaya çalışır. Bir zamanlar ateşten korkan Gülsarı, şimdi alevin sıcaklığı ve dumanı içinde sakinleşir. Tanabay gece boyunca onun yanında beklerken geçmişte birlikte yaşadıkları yolculukları, zorlukları ve güzel günleri hatırlar.

Baharın Gelişi ve Yeni Düzen Kış sona erdiğinde doğa yeniden canlanır; sıcak günler, otlayan sürüler ve köy yaşamının alışılmış düzeni geri döner. Gülsarı artık güçlü ve sağlıklı bir genç aygıra dönüşmüştür. Tanabay ise her zamanki gibi yoğun bir hayat sürdürür; işlerini çoğunlukla tek başına yürütür, eşi ise ona sınırlı ölçüde destek olur. Bu dönemde köyde değişimler yaşanır ve kolhozun yönetimi yenilenir. Yeni yönetici İbrahim, nazik ve saygılı görünmesine rağmen Tanabay'da bazı kuşkular uyandırır. Bir gün yapılan bir görüşme sırasında İbrahim'in getirdiği belge, Tanabay'ın hayatını değiştirecek yeni bir sorumluluğun habercisi olur.

Gülsarı'nın Tanabay'dan Ayrılması Gülsarı, binicilik için kolhozun ahırına gönderilecektir. Yıllarca birçok at yetiştirmiş olmasına rağmen Gülsarı'dan ayrılmak onun için kolay değildir. İbrahim, yerine başka güçlü aygırlar vermeyi teklif eder, ancak Tanabay kabul etmez. Bir yanda kolhoz düzenine, yeni yöneticilere ve geleneklere duyduğu saygı; diğer yanda Gülsarı ile kurduğu eşsiz bağ arasında kalır. Tartışmalar uzar ve Tanabay öfkeyle karşılık verir. Sonunda eşinin de önerisiyle durumu kabul eder. Düzeni bozmamak için Gülsarı'dan vazgeçse de bu ayrılık onun içinde derin ve unutulmaz bir acı bırakır.

Gülsarı'nın Tanabay'dan Alınması Tanabay, çok sevdiği yorga atı Gülsarı'nın kolhoz görevlileri tarafından yakalanıp götürölmesini çaresizlik içinde izler. Gülsarı direnmeye çalışır, ancak İbrahim'in kırıbaçıyla karşılaşır. Tanabay bu acı an karşısında sessiz kalır; atının bakışlarını, yelesini, tüylerini ve bacağındaki

küçük izi bile hafızasına kazır. Dayanamayıp peşlerinden koşmak ister, fakat eşi Caydar onu durdurur. Ona, kolhoz düzeninde her şeyin ortak olduğunu, Gülsarı'nın bile artık kendisine ait olmadığını hatırlatır. O gece Caydar, demir komuz eşliğinde eski bir ağıt söyler. Tanabay onun sessiz hüznünde gençliğini, ortak geçmişlerini ve taşıdığı acıları görür.

Gülsarı'nın Geri Dönüşü Tanabay bir gün Gülsarı'yı sürünün içinde yeniden özgürce koşarken görür. Atın üzerinde hâlâ eski eyer durmaktadır, ancak Gülsarı sanki yaşadığı kötü günleri unutmuş gibidir. Kısrakların arasında sevinçle kişner, bozkırın özgürlüğünü yeniden hisseder. Tanabay bu görüntü karşısında büyük bir mutluluk yaşar; fakat aynı zamanda içinde derin bir hüznün vardır. Çünkü Gülsarı'nın bu özgürlüğünün geçici olduğunu bilmektedir. Rüzgâr onun yelesini savururken Tanabay, geçmişteki güzel günleri hatırlar. Bir an için her şey eski hâline dönmüş gibi görünür; ancak bu mutluluğun uzun sürmeyeceğini de hisseder.

Gülsarı'nın Huzursuzluğu Bahar gelmiş, doğa yeniden canlanmıştır. Güneşli günlerde tarlalar yeşerir, çocukların neşeli sesleri köyü doldurur. Ancak ahırın içinde Gülsarı unutulmuş bir şekilde beklemektedir. O sabah kimse ona yem vermemiş, eyerini de hazırlamamıştır. Dışarıdaki yaşamın seslerini duyan Gülsarı, açık bozkırları, özgürce koştuğu günleri ve rüzgârı özler. İçindeki huzursuzluk giderek artar. Derin bir kişnemeyle dışarı seslenir, fakat karşılığında yalnızca sessizlik bulur. Bir zamanların özgür ve güçlü yorga atı, şimdi dar bir ahırda yalnız kalmıştır.

Gülsarı'nın Özgürlüğünü Kaybetmesi Bir gün ahıra gelen adamlar, ellerindeki iplerle Gülsarı'nın yanına yaklaşır. Aralarında yeni kolhoz başkanı da vardır. Sert ve acımasız tavırları Tanabay'ı endişelendirir. Gülsarı boynuna ve bacaklarına geçirilen ipe karşı büyük bir direnç gösterir; ancak sonunda gücü tükenir ve yere düşer. Adamlar onu zorla tutarken umursamaz bir şekilde davranırlar. Dışarıda çocukların oyun sesleri duyulurken ahırın içinde ağır bir sessizlik hâkimdir. Gülsarı için bu an, özgürlüğünün ve eski hayatının sona erdiği bir kırılma noktası olur.

Kötü Rüyanın Gerçekleşmesi Yeni otlaklara göçten iki hafta önce Tanabay giderek içine kapanır. Gördüğü kötü bir rüya onu huzursuz etmektedir. Eşiyle köye giderken kolhoz bürosuna uğramak yerine gizlice ahıra yönelir. Karanlık ve sessiz ahırda Gülsarı'yı görünce büyük bir acı yaşar. Sadık atının kuyruğu sarılmış, yaralı ve bitkin hâldedir. Tanabay gördüğü manzara karşısında yıkılır ve "Rüyam gerçek oldu; Gülsarı'yı içdiş etmişler" der. Eşi onu sakinleştirmeye çalışsa da Tanabay'ın içinde derin bir kırınglık ve sessiz öfke kalır.

Tanabay'ın Yeni Sorumluluğu O sonbahar Tanabay'ın hayatı yeni bir yöne girer. Dağlardan döndükten sonra kış boyunca sürülerin bakımını üstlenirken kolhozdan gelen bir haberci onu çağırır. Hastalığı nedeniyle bir süredir görevden uzak kalan eski dostu Çoro, ondan zor durumda olan bir koyun sürüsünün başına geçmesini ister. Bu, parti tarafından verilen bir görevdir ve Tanabay bunu geri çeviremez. Atlarla çalışmayı tercih etmesine rağmen görevi kabul eder. İki genç çobana rehberlik etmekle görevlendirilen Tanabay, hem geçmişin deneyimlerini aktarmaya hem de yeni kuşağa yol göstermeye çalışır. Ancak önünde daha zorlu sınavların olduğunu henüz bilmemektedir.

Tanabay'ın Kış Mücadelesi Ekim ayında dağlar sarı renge bürünürken üzerine düşen ilk kar, Tanabay'ı derinden etkiler. Ancak koyun bakımı at yetiştirmekten farklıdır; sürekli dikkat, sabır ve emek gerektirir. Özellikle Bektay gibi deneyimsiz ve inatçı genç yardımcılarla çalışmak Tanabay'ın sabrını zorlar. Kasım ayına gelindiğinde sert kış başlar. Kar otlakları kapatır, sürüler dar vadilere indirilmek zorunda kalır. Gebe koyunlar güçten düşer, bazı koyunlar ve kuzular kaybedilir. Tanabay, tüm zorluklara rağmen sürüyü korumaya ve kendisine verilen görevi yerine getirmeye çalışır.

Kuzulama Yerinin Harap Olması Sürü dağ eteklerine indirildiğinde kış şartları daha da ağırlaşır. Yol sırasında bir koyun doğurur ve Tanabay, kuzuyu soğuktan korumak için paltosunun içine alarak Beş Ağaç Vadisi'ne götürür. Ancak burada büyük bir hayal kırıklığıyla karşılaşır: Kuzulama yeri bakımsız ve harap hâldedir. Çatısı çökmüş, duvarları yıkılmış, hayvanlar için yem hazırlanmamıştır. Tanabay bu ihmale büyük öfke duyar ve sorumluları cezalandırmak ister. Ancak eşi Caydar onu sakinleştirir. Birlikte çatıyı onarır, hayvanlar için gerekli hazırlıkları yaparlar. Fırtına, açlık ve soğukla mücadele ederken Tanabay ve kızları, güçten düşmüş gebe koyunlara bakmaya devam eder.

İlkbahara Doğru Umut Kış yavaş yavaş sona ererken kuzulama dönemi yaklaşır. Kolhoz, sürüye yardım etmek için iki yaşlı kadın gönderir. Sürü, kar ve çamurla kaplı zorlu yollardan geçerek Beş Ağaç Vadisi'ne ulaşır. Ancak Tanabay'ın içindeki endişe devam eder; harap durumdaki barınağı ve sürünün geleceğini düşünür. Buna rağmen görevini bırakmaz. Yeni doğacak kuzuların yaşayacağına ve verdiği emeğin karşılığını alacağına inanarak çalışmayı sürdürür. Zorlu doğa koşulları altında sürüyü korumak, onun için yalnızca bir görev değil, aynı zamanda yıllardır taşıdığı sorumluluğun bir parçasıdır.

Tanabay'ın Öfkesi ve Çaresizliği Soğuk ve kalabalık ağılda Tanabay'ın acısı giderek büyür. Kuzular ölmekte, koyunlar güçlükle ayakta durmakta, eşi Caydar ise yaralı hâlde yatmaktadır. Bektay'a duyduğu öfke ve yılların biriktirdiği yorgunluk Tanabay'ı tükenme noktasına getirir. Tam bu sırada iki atlı görünür. Atlılardan biri, çok sevdiği Gülsarı'nın üzerinde bulunan bölge savcısı Segizbayev'dir. Ölü kuzular nedeniyle suçlanan Tanabay, kendini tutamaz. Yaşadığı haksızlıkları ve gördüğü baskıları haykırarak öfkesine yenilir. Elindeki yaba ile saldırmaya kalkar. Çoro onu sakinleştirmeye çalışsa da Tanabay sonunda bütün gücünü kaybeder ve yere çöker. Gözyaşları içinde kendini suçlarken, Caydar onun yanında durur ve acısını paylaşır.

Parti Bürosundaki Hesaplaşma Tanabay, bölge parti bürosunda kararını beklerken büyük bir gerginlik yaşar. Öfkesine yenilerek bir görevliye saldırmış olmasının hesabını vereceğini bilmektedir. Ancak kimsenin sürüyü ayakta tutmak için verdiği mücadeleyi, Bektay'ın ihmallerini ve aylarca ağır şartlar altında çalışmasını dikkate almadığını düşünür. Toplantıda parti sekreteri Kaşkatayev, Segizbayev ve diğer yöneticiler onun davranışlarını sert sözlerle eleştirir. Segizbayev, Tanabay'ı kolhoz düzenine ve sosyalizme karşı olmakla suçlayarak yargılanmasını ister. Kerimbekov ise Tanabay'ın yıllarca özveriyle çalıştığını hatırlatarak onu savunmaya çalışır. Buna rağmen parti bürosu, Tanabay'ın partiden çıkarılmasına karar verir. Tanabay, vicdanının rahat olduğuna inansa da derin bir kırgınlık ve hayal kırıklığı içinde bürodan ayrılır.

Yalnızlığa Sürüklenişi Parti binasından ayrılan Tanabay, kendisini çevresindeki dünyadan kopmuş gibi hisseder. Ilık akşam havası ve köydeki günlük yaşam bütün canlılığıyla sürerken, o derin bir yalnızlığın içine gömülür. Gülsarı'nın yanına gider, onu okşayarak sessizce duygularını paylaşır ve ardından dağlara doğru yola çıkar. Eski dostu Çoro peşinden gelerek onunla konuşmak, aralarındaki dostluğu korumak ister. Ancak Tanabay bunu kabul etmez. Artık kendisini ne partinin bir üyesi ne de eski çevresine ait biri olarak görmektedir. Çoro, bu sözler karşısında büyük bir üzüntü yaşar. O günden sonra iki eski dostun yolları da fiilen ayrılır.

Tanabay'ın Pişmanlığı ve Dostunu Kaybedişi O gece Tanabay eve sessizce döner. Partiden çıkarılmasının yarattığı öfke, kırgınlık ve çaresizlik uzun süre peşini bırakmaz. Koyun ağılı çevresinde dolaşırken eşi Caydar, hasta olan Çoro'yu ziyaret etmesini ister; ancak Tanabay gururu ve öfkesi yüzünden bunu önce reddeder. Bir süre kendi vicdanıyla hesaplaştıktan sonra kararını değiştirir ve Çoro'nun evine gider. Ne var ki artık çok geçtir; eski dostu yaşamını yitirmiştir. Tanabay, Çoro'nun ardından gözyaşı dökerken yalnızca yakın bir arkadaşını değil, yılların dostluğunu ve zamanında sahip çıkamadığı bir insanı da kaybettiğini anlar. Bu acı, hayatı boyunca taşıyacağı en ağır pişmanlıklardan biri olur.

Çoro'nun Cenazesi Karın usul usul yağdığı hüzünlü bir günde Tanabay, Çoro'nun tabutunun arkasından yürür. Gülsarı'yı boş eyeriyle birlikte yanında götürür; yol boyunca içinden dostundan af diler. Mezarlıkta Çoro toprağa verilirken Tanabay, "Beni affet, Çoro!" diyerek derin pişmanlığını dile getirir. Çoro'nun oğlu Samansur, babasının son isteklerini yerine getirir ve parti kimliğinin ilgili makamlara teslim edilmesini vasiyet ettiğini anlatır. Cenazeden sonra Tanabay sessizce evine döner. O gece, yükselen ayın altında düşüncelere dalarken Caydar'ın demir komuzla çaldığı hüzünlü ezgi, dostunu kaybetmenin acısını daha da derinleştirir. Çoro'nun ölümü, Tanabay'ı yaşam, ölüm, dostluk ve sadakat üzerine yeniden düşünmeye sevk eder.

Tanabay'ın Şehir Yolculuğu Gülsarı'nın başında bekleyen Tanabay, yıllar önce bölge merkezine yaptığı yolculuğu hatırlar. Yaşadığı haksızlıkları anlatabilmek için kendisini anlayacağına inandığı eski parti sekreteriyle görüşmek istemiştir. Ancak şehre vardığında onun başka bir göreve gönderildiğini öğrenir. Otobüs terminaline giderken Bektay ile karşılaşır. Genç adamla konuşmayı, ona yaptığı hataları hatırlatmayı düşünse de bundan vazgeçer. Partiden çıkarılmış biri olarak sözlerinin etkili olmayacağını hisseder. Daha sonra Bektay'ın yargılanması sırasında da yalnızca sürüyü terk ettiğini söylemekle yetinir; onun bir gün yaptığı yanlışların farkına varacağını umut eder.

Gülsarı'ya Son Veda Can çekişen Gülsarı'nın başında oturan Tanabay, birlikte geçirdikleri yılları bir bir hatırlar. Gülsarı, onun için yalnızca sadık bir at değil, gençliğinin, emeğinin ve hayat mücadelesinin en yakın tanığıdır. Yaşadığı acıları düşünürken zamanın ne kadar hızlı geçtiğini ve birçok şeyi geride bıraktığını fark eder. Partiden çıkarılmasının üzerinden yıllar geçtikten sonra ot biçtiği bir gün Kerimbekov ile yeniden karşılaşır. Bir zamanlar parti bürosunda kendisini savunan Kerimbekov, Tanabay'a yeniden partiye dönmesini önerir. Ancak Tanabay, geçmişte yaşadığı kırılganlıkları unutamaz ve bu teklife sıcak bakmaz. Hayatının son döneminde onun için en değerli şey, makam ya da unvan değil; dostluk, sadakat ve hafızasında yaşayan güzel hatıralardır.

Tanabay ve Gülsarı İçin Bir Dönemin Sonu Sabah dağların ve bozkırın üzerine yayılırken Tanabay, Gülsarı'nın yanında sessizce durur. Bir zamanlar hızlı ve güçlü bir yorga olan sadık atı artık yaşlanmış, gücünü tamamen kaybetmiştir. Bacakları sertleşmiş, nalları aşınmış ve artık yürüyemez hâle gelmiştir. Tanabay gözyaşlarını tutamaz; Gülsarı'nın gözlerini kapatır, dizginlerini eline alır ve ağır adımlarla yoluna devam eder. Yürürken kendi yaşlılığını, geçen yılları ve hayatın ne kadar çabuk geçtiğini düşünür. Gülsarı ile paylaştığı dostluk, sadakat ve mücadele dolu günler birer birer gözünün önünden geçer. Samansur'a partiye yeniden dönme isteğini anlatan mektubu yazarken, Gülsarı'ya son kez veda eder. Sabah ışığı yükselirken gökyüzünde süzülen yalnız bir boz kaz, Tanabay'ın gözünde geçen zamanın ve geride kalan hayatın sessiz bir hatırlatıcısı olur.

KARAKTER ANALİZİ

Tanabay

Tanabay, romanın başlıca karakteridir. Yaşlı ve deneyimli bir çoban olan Tanabay, aynı zamanda geçmişte parti üyesi olarak görev yapmış bir köy insanıdır. Hayatı boyunca toprağa, hayvanlarına, dostlarına ve yaptığı işe bağlı kalır. Karşılaştığı zorluklar, haksızlıklar ve kayıplar onun sorumluluk duygusunu hiçbir zaman yok etmez. Gülsarı ile kurduğu derin bağ, Çoro'ya duyduğu dostluk ve ailesine karşı taşıdığı görev bilinci, karakterinin en belirgin yönleridir. Tanabay, değişen hayat koşulları içinde dürüstlüğü ve insanî değerlerini korumaya çalışan bir kişidir. Onun yaşamı, insanın acılar karşısındaki dayanıklılığını, sadakatini ve ahlaki duruşunu yansıtır.

Sadık Tanabay'ın en belirgin özelliklerinden biri, sahip olduğu güçlü sadakat duygusudur. Bu sadakat yalnızca hayvanlarına değil; dostlarına, ailesine ve benimsediği değerlere de yöneliktir. Gülsarı ile arasındaki bağ, onun bağlılığının en güçlü örneğidir. Tanabay, yaşlanan atına son yıllarına kadar sahip çıkar ve Gülsarı'nın ölümünü yalnızca bir hayvanın kaybı olarak değil, kendi hayatının önemli bir bölümünün sona ermesi olarak yaşar. Aynı şekilde Çoro'ya duyduğu bağlılık da büyük önem taşır. Kişisel acılarına ve yaşadığı haksızlıklara rağmen dostunun güvenini ve hatırasını korur. Sadakat, Tanabay'ın kararlarını ve davranışlarını belirleyen temel ahlaki değerdir.

Dayanıklı Tanabay, yaşamı boyunca birçok zorluğa karşı güçlü bir direnç gösterir. Parti üyeliğini kaybetmesi, bürokratik haksızlıklarla karşılaşması, ağır kış şartlarında sürülerle mücadele etmesi ve Gülsarı'nın yaşlanmasına tanıklık etmesi onun hayatındaki büyük sınavlardır. Buna rağmen çalışmayı bırakmaz ve sorumluluklarını yerine getirmeye devam eder. Fiziksel yorgunluğa, duygusal acılara ve yaşadığı hayal kırıklıklarına rağmen ayakta kalmayı başarır. Tanabay'ın gücü, büyük sözlerden değil; sessizce devam etme ve zorluklara rağmen görevini sürdürme iradesinden kaynaklanır.

Sorumluluk Sahibi Tanabay için sorumluluk, yalnızca yerine getirilmesi gereken bir görev değil, ahlaki bir yükümlülüktür. Sert kış koşullarında bile sürüsünü korumaya, hayvanların bakımını sağlamaya ve görevini eksiksiz yerine getirmeye çalışır. Genç çobanlara yol göstermesi ve deneyimlerini aktarması da bu sorumluluk anlayışının bir parçasıdır. Tanabay, Çoro'nun son isteklerine sahip çıkar, Gülsarı'nın değerini korur ve yaşadığı tüm kayıplara rağmen görevlerinden kaçmaz. Kendi hatalarını kabul eder, aldığı kararların sonuçlarıyla yüzleşir. Onun için sorumluluk, koşullar değişse bile vazgeçilmeyen temel bir yaşam ilkesidir.

Düşünceli Tanabay, hayatı, geçen zaman ve yaptığı seçimler üzerine sık sık düşünür. Gülsarı'nın son anlarında onun yanında otururken ya da geçmişte yaşadığı zorlukları hatırlarken, kendi davranışlarını, hatalarını ve doğru kararlarını sorgular. Bu içsel değerlendirme, onun yaşam tecrübesini ve kendini tanıma

gücünü ortaya koyar. Tanabay, yaşadığı olayların sonuçlarını anlamaya, kendi eksiklikleriyle yüzleşmeye ve hayatın geçiciliğini kabullenmeye çalışır. Onun düşünceli yapısı, karşılaştığı zorluklara verdiği tepkileri şekillendirir. Aynı zamanda dostları, ailesi, hayvanları ve yaşadığı toprakla kurduğu güçlü bağın temelinde de bu derin düşünme hâli vardır.

Şefkatli Tanabay, hem insanlara hem de hayvanlara karşı güçlü bir merhamet ve şefkat duygusu taşır. Gülsarı onun için yalnızca bir at değil, hayatının önemli bir bölümünü paylaştığı sadık bir dosttur. Bu nedenle Gülsarı'nın yaşlanması ve ölümü Tanabay için büyük bir kayıp anlamına gelir. Zorlu kış koşullarında sürüsünü korumaya çalışırken hayvanların acılarını paylaşır; genç çobanlara, özellikle Bektay'a, sabırla yol göstermeye çalışır. Kendisi haksızlığa uğradığında veya yorulduğunda bile sorumluluğu altındaki canlıların iyiliğini kendi rahatının önünde tutar. Ailesine, dostlarına ve doğaya karşı duyduğu hassasiyet, onun güçlü vicdanını ve insanî yönünü gösterir. Tanabay'ın şefkati, onu çevresinde saygı duyulan ve derin bir insanî değere sahip bir karakter hâline getirir.

Çoro

Çoro, romanda sadakati, dürüstlüğü ve sorumluluk duygusuyla öne çıkan önemli karakterlerden biridir. Tanabay'ın eski dostu olan Çoro, hem insanlara karşı yaklaşımı hem de görev anlayışıyla güvenilir bir kişilik sergiler. Kendi hastalığına ve yaşadığı zorluklara rağmen Tanabay'a destek olur, ona güvenir ve önemli sorumluluklar verir. Çoro, içinde bulunduğu sistemin bir parçası olsa da insanî değerlerini kaybetmeyen bir karakterdir. Dostluğa, adalete ve verilen sözlere önem verir. Onun sakin ve ölçülü tavrı, romanda Tanabay'ın öfke ve kırgınlıkları karşısında dengeleyici bir unsur oluşturur.

Sadık Çoro'nun karakterinin temel özelliklerinden biri, dostlarına ve bağlı olduğu değerlere karşı gösterdiği sadakattir. Özellikle Tanabay'a duyduğu güven, aralarındaki güçlü dostluğun en önemli göstergesidir. Hastalığına ve zor koşullara rağmen Tanabay'dan desteğini esirgemez. Babasına ait parti kimliğini Tanabay'a emanet etmesi, onun dostuna duyduğu güveni ve verdiği değeri gösterir. Çoro için sadakat, yalnızca iyi zamanlarda gösterilen bir bağlılık değildir; zor günlerde de korunan bir sorumluluktur. Bu nedenle onun sadakati, sessiz ama güçlü bir şekilde hayatındaki ilişkileri belirler.

İlkeli Çoro, doğru bildiği şeylerden vazgeçmeyen ve adalet duygusunu koruyan bir karakterdir. Tanabay haksız yere suçlandığında ve partiden çıkarılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında onu savunur. Çoro, yalnızca kurallara uymayı değil, insanlara karşı adil davranmayı da önemser. Onun için görev ve otorite kadar vicdan ve dürüstlük de önemlidir. Bu yönüyle, sistemin katı kuralları içinde bile insanî değerlerini koruyan bir kişi olarak öne çıkar. Çoro'nun tavrı, onun cesaretini ve ahlaki duruşunu gösterir.

Sorumlu Çoro, hem görevlerine hem de çevresindeki insanlara karşı büyük bir sorumluluk duygusu taşır. Hastalığına rağmen kolhozun işleyişiyle ilgilenir, işleri düzenlemeye ve insanlara yol göstermeye devam eder. Görevleri doğru şekilde dağıtır, önemli işlerin aksamasını önlemeye çalışır. Onun sorumluluk anlayışı yalnızca verilen görevleri yerine getirmekten ibaret değildir; yaptığı işlerin sonuçlarını ve insanların durumunu da dikkate alır. Bu nedenle çevresindeki kişiler ona güvenir ve saygı duyar. Çoro'nun sorumluluk anlayışı, onun hem iyi bir yönetici hem de güvenilir bir dost olmasını sağlar.

Gülsarı

Gülsarı, romanda yalnızca Tanabay'ın atı değil, onun hayat yolculuğunun en yakın tanığı ve sadık yol arkadaşıdır. Güçlü, dayanıklı ve zeki bir hayvan olarak tasvir edilen Gülsarı, Tanabay'ın gençlik yıllarından yaşlılığına kadar bütün önemli dönemlerine eşlik eder. Zorlu dağ yollarında, ağır çalışma koşullarında ve uzun yolculuklarda Tanabay'ın yanında yer alır.

Tanabay ile arasındaki bağ, sıradan bir insan-hayvan ilişkisinin ötesindedir; aralarında güvene, anlayışa ve karşılıklı bağlılığa dayanan güçlü bir dostluk vardır. Gülsarı, romanda hem gerçek bir karakter hem de insan hayatının geçiciliğini, özgürlüğünü ve kayıplarını yansıtan önemli bir simgedir.

Sadık Gülsarı'nın en belirgin özelliği, Tanabay'a duyduğu güçlü bağlılıktır. Genç bir tay olduğu dönemden yaşlılık yıllarına kadar Tanabay'ın yanında olur ve onun hayatındaki en zor anlara tanıklık eder. Tanabay'ın sesini, davranışlarını ve ruh hâlini anlayarak ona uyum sağlar. Sürülerle yapılan zorlu yol-

culuklarda, sert kış koşullarında ve ağır çalışma dönemlerinde güvenilir bir yol arkadaşı olur. Kolhoz tarafından elinden alındığında bile Tanabay'a dönmeye çalışması, aralarındaki bağın ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Gülsarı'nın sadakati, romanda dostluk ve güven kavramlarının yalnızca insanlar arasında değil, insan ile doğa arasındaki ilişkide de var olabileceğini ortaya koyar.

Güçlü Gülsarı, fiziksel gücü ve dayanıklılığıyla dikkat çeker. Gençlik yıllarında hızlı koşusu, zarif yürüyüşü ve üstün yetenekleriyle çevresindeki herkesin hayranlığını kazanır. Sert bozkır koşullarına, uzun yolculuklara ve ağır işlere rağmen görevini yerine getirir. Onun gücü, yalnızca bedensel dayanıklılığından değil, karşılaştığı zorluklara rağmen ilerlemeye devam etmesinden kaynaklanır. Yaşlandığında eski hızını ve gücünü kaybetse bile mücadele etmeyi sürdürür. Bu yönüyle Gülsarı, hayatın zorlukları karşısında direnmenin ve ayakta kalmanın sembolü hâline gelir.

Zeki Gülsarı, romanda sıradan bir hayvan olarak değil, çevresini anlayan ve duyguları olan bir varlık olarak anlatılır. Tanabay'ın ses tonundaki değişimleri, ruh hâlini ve davranışlarını sezebilir. Tehlikeli yolları dikkatle aşar, bulunduğu ortama uyum sağlar ve sahibinin ihtiyaçlarına göre hareket eder. Bu özellikleri sayesinde Tanabay'ın yalnızca bindiği bir at değil, düşüncelerini ve duygularını paylaşabildiği bir yol arkadaşı olur. Gülsarı'nın zekâsı, Aytmatov'un insan ile doğa arasındaki derin ilişkiyi anlatma biçiminin önemli bir parçasıdır.

Simgesel Gülsarı, romanda özgürlük, gençlik, güç ve geçen zamanın sembolüdür. Genç ve güçlü bir yorgadan yaşlı, yorgun ve eski gücünü kaybetmiş bir ata dönüşmesi, yalnızca bir hayvanın yaşlanmasını değil, Tanabay'ın kendi yaşam yolculuğunu da yansıtır. Gülsarı'nın değişimi, insan hayatındaki kayıpları, geçmişe duyulan özlemi ve zamanın geri döndürülemez oluşunu gösterir. Onun ölümü, Tanabay için yalnızca sevdiği bir atın kaybı değil; gençliğinin, geçmişinin ve hayatının önemli bir bölümünün sona ermesi anlamına gelir. Bu nedenle Gülsarı, romanda güçlü bir sembolik anlam taşıyan unutulmaz bir karakterdir.

TEMALAR

Ekonomi:

Sosyalizm / Kolhoz Bürokrasisi ve Baskı

Roman, Tanabay'ın yaşamı üzerinden sosyalist dönem Kırgız köy hayatını ve kolhoz sisteminin işleyişini gözler önüne serer. Deneyimli ve çalışkan bir çoban olan Tanabay, toprağa, hayvanlara ve geleneksel göçebe yaşamın değerlerine derinden bağlıdır. Parti tarafından ona verilen görevler, sosyal sistemin idealize ettiği kolektif emek anlayışını yansıtır. Tanabay'dan zor durumdaki koyun sürüsünü yönetmesi, genç çobanlara rehberlik etmesi ve ağır kış şartlarında hayvanların bakımını sağlaması beklenir. O, bütün zorluklara rağmen görevini büyük bir sorumluluk duygusuyla yerine getirmeye çalışır.

Ancak Tanabay'ın deneyimleri, kolhoz sisteminin yalnızca dayanışma ve ortak çalışma üzerine kurulmadığını; aynı zamanda katı kurallar, bürokrasi ve birey üzerindeki baskıyla da şekillendiğini gösterir. Ne kadar çalışkan ve bağlı olursa olsun, Tanabay sürekli denetim altında tutulur ve kendi kontrolü dışındaki sorunlardan da sorumlu tutulur. Sonunda yaşadığı bir çatışma nedeniyle Komünist Parti'den çıkarılır. Onun için yalnızca bir at olmayan, hayatının ve özgürlüğünün simgesi hâline gelen Gülsarı'nın bile kolhozun malı olarak görülmesi, sistemin bireysel bağları ve kişisel değerleri nasıl geri plana ittiğini gösterir. Gülsarı'nın elinden alınması, Tanabay için yalnızca bir hayvanın kaybı değil, kişisel dünyasına yapılan bir müdahaledir.

Tanabay'ın yaşadığı zorluklar —sert kış koşulları, telef olan hayvanlar, yetersiz yönetim ve anlayış göstermeyen yöneticiler— sistemin sıradan insanlar üzerindeki ağır yükünü ortaya koyar. Buna rağmen Tanabay görevinden kaçmaz; hayvanlarına bakmaya, sorumluluklarını yerine getirmeye ve doğru bildiği şekilde yaşamaya devam eder. Aytmatov, onun hikâyesi aracılığıyla sosyalist idealler ile gerçek hayat arasındaki farkı gösterir. Kolektif çalışma, dayanışma ve toplumsal ilerleme söylemi, uygulamada bürokrasi, ihmalkârlık ve insanî değerlerin göz ardı edilmesiyle çelişir.

Örnek Sahne: Tanabay'ın Komünist Parti'den çıkarılması, onun sisteme karşı bilinçli bir başkaldırısından değil; yıllarca süren emeğinin, yaşadığı haksızlıkların ve ağır çalışma koşullarının sonucunda ortaya çıkan bir çatışmadan kaynaklanır. Tanabay, kolhoz için büyük bir özveriyle çalışır; sürünün

bakımını üstlenir, genç çobanlara yol gösterir ve hayvanların yaşamını korumaya çalışır. Ancak sert kış şartları, yıkılmış kuzulama alanı ve ölen kuzular gibi sorunlar onu giderek daha fazla çaresizliğe sürükler.

Bölge savcısı Segizbayev ve parti yöneticileri kolhozu denetlemeye geldiğinde, Tanabay biriken öfkesine yenilir ve bir yetkiliye saldırır. Kerimbekov onun yıllarca süren emeğini, sadakatini ve içinde bulunduğu zor koşulları savunsa da parti yönetimi olaylara insanî açıdan değil, disiplin ve sistemin otoritesi açısından yaklaşır. Sonuç olarak Tanabay partiden çıkarılır. Bu olay, bireyin vicdanı ile katı bürokratik kurallar arasındaki çatışmayı açıkça ortaya koyar. Tanabay'ın yaşadıkları, sisteme en fazla emek veren insanların bile kendi doğrularını savunduklarında dışlanabileceğini gösterir.

Çatışma:

Tanabay'ın Vicdanı ve Parti Otoritesi

Sovyet döneminde Komünist Parti üyeliği, yalnızca siyasi bir kimlik değil; aynı zamanda toplum içindeki saygınlığın, güvenilirliğin ve sosyalist ideallere bağlılığın bir göstergesi olarak görülüyordu. Bu nedenle partiden çıkarılmak, bir kişinin yalnızca siyasi konumunu değil, toplumdaki itibarını ve kendisine duyulan güveni de kaybetmesi anlamına geliyordu. Tanabay için bu durum özellikle ağırdır; çünkü o, hayatı boyunca kolhoz için çalışmış, sürülerin bakımını üstlenmiş, genç çobanlara rehberlik etmiş ve verilen görevleri büyük bir sorumlulukla yerine getirmiştir.

Ancak Tanabay, yaşadığı aşağılanma ve yalnızlığa rağmen kendi vicdanına bağlı kalmayı sürdürür. Parti düzeni ondan koşulsuz itaat beklese de o, haksızlık karşısında sessiz kalmayı kabul etmez. Hayvanlarını koruması, yapılan yanlışlara karşı çıkması ve adalet duygusunu kaybetmemesi, onun ahlaki duruşunun temelini oluşturur. Aytmatov, Tanabay'ın yaşamı üzerinden bireyin vicdanı ile siyasi otoritenin beklentileri arasındaki çatışmayı gösterir. Romanda gerçek onurun makamdan veya toplumsal kabulden değil, insanın kendi değerlerine ve adalet anlayışına sadık kalmasından kaynaklandığı vurgulanır.

Ornek Sahne: Tanabay, Komünist Parti'den çıkarılmasının üzerinden yıllar geçmesine rağmen bu olayın acısını taşımaya devam eder. Özellikle gelininin onun artık parti üyesi olmamasını eleştirmesi, geçmişte yaşadığı kırılganlığı yeniden ortaya çıkarır. Tanabay'ın öfkesi yalnızca gelininin olayların gerçek nedenlerini anlamamasından değil; yıllarca süren emeğinin, sadakatinin ve dürüstlüğünün görmezden gelinmesinden kaynaklanır.

Tanabay'a göre partiden çıkarılması bir başarısızlık değildir; aksine, yaşadığı haksızlıklar karşısında kendi vicdanını ve doğrularını korumasının sonucudur. Bu durum, onun için siyasi bir kayıptan daha fazlasını ifade eder; toplumdaki saygınlığının ve yıllarca oluşturduğu kimliğin sarsılması anlamına gelir.

Bu sahne, Aytmatov'un bireyin iç dünyası ile toplumun dayattığı değerler arasındaki gerilimi göstermesi açısından önemlidir. Tanabay, dış dünyada kaybetmiş görünse de vicdanına bağlı kalarak ahlaki değerlerini korur. Roman böylece, gerçek onurun siyasi unvanlardan değil, insanın kendi doğrularına sadık kalmasından doğduğunu ortaya koyar.

Doğa:

Atlar ve Kültürel Anlamları

Gülsarı romanında doğa ve özellikle at figürü, yalnızca arka plan unsuru olarak değil, insan yaşamının ve kültürel kimliğin ayrılmaz bir parçası olarak işlenir. Kırgız bozkır kültüründe at, özgürlüğün, hareketliliğin, gücün ve yaşam mücadelesinin sembolüdür. Geleneksel Kırgız anlayışında "at insanın kanadı" olarak kabul edilir; çünkü at, insanın yol arkadaşı, geçim kaynağı, savaşlardaki yardımcısı ve günlük yaşamındaki en önemli varlıklarından biri olmuştur. Bu nedenle at ile insan arasındaki ilişki yalnızca faydaya dayalı değildir; karşılıklı güven, sadakat ve duygusal bağlılık üzerine kuruludur.

Romanda Gülsarı, bu kültürel anlamların tümünü taşıyan özel bir karakter olarak karşımıza çıkar. O, Tanabay'ın hayatının farklı dönemlerine tanıklık eden, onun gençliğini, emeğini, sevinçlerini ve acılarını paylaşan sadık bir dosttur. Gülsarı'nın zekâsı, sezgileri ve sahibine bağlılığı, onu sıradan bir hayvan olmaktan çıkararak insan dünyasının bir parçası hâline getirir. Tanabay ile Gülsarı arasındaki bağ, insan ile doğa arasındaki uyumun güçlü bir örneğidir.

Aytmatov, Gülsarı aracılığıyla doğaya ve hayvanlara yalnızca ekonomik değer üzerinden bakılmasına karşı çıkar. Atın kolhoz sisteminde bir üretim aracı ve mülkiyet unsuru olarak görülmesi, onun gerçek anlamını sınırlar. Oysa Tanabay için Gülsarı, hiçbir zaman yalnızca bir çalışma aracı değildir; geçmişinin, özgürlüğünün ve kendi kimliğinin bir simgesidir. Gülsarı'nın yaşlanması ve gten düşmesi, aynı zamanda Tanabay'ın kendi yaşlanmasını ve zamanın insan hayatı üzerindeki etkisini yansıtır. Böylece doğa, romanda insanın iç dünyasını, hafızasını ve yaşam yolculuğunu anlamaya yardımcı olan güçlü bir sembole dönüşür.

rnek Sahne: Gülsarı'nın genç, güçlü ve hareketli olduğu dönemlerden birinde Tanabay onun üzerinde bozkırda yol alır. Rüzgâr Gülsarı'nın uzun yelesini savururken, tarladaki kadınlar onları görüp gülerek şakalaşır. Ancak Gülsarı, çevresindeki seslere ve hareketlere aldırmandan Tanabay'ın her hareketine uyum sağlar. Sahibinin ağırlığındaki en küçük değişikliği bile hisseder ve onunla uyum içinde ilerler.

Bubujan'ın yanından geçtiklerinde Tanabay'ın içinde derin bir zlem ve hüzün belirir. Gülsarı ise Tanabay'ın ruh hâlini sezerek sakinliğini korur. Atın düzenli ve ritmik yürüyüşü, Tanabay'ın günlük kaygılarından uzaklaşmasını sağlar. Bu sahne, Tanabay ile Gülsarı arasındaki sessiz anlayışı, güveni ve dostluğu gösterir. Gülsarı burada yalnızca bir binek hayvanı değil; Tanabay'ın duygularını paylaşan ve onun yalnızlığını hafifleten gerçek bir yol arkadaşı olarak karşımıza çıkar.

İnsan ve Hayvan Arasındaki Bağ

Gülsarı romanında insan ile hayvan arasındaki ilişki, yalnızca insanın hayvandan yararlandığı bir bağ olarak değil; sevgi, güven, sadakat ve karşılıklı anlayış üzerine kurulu derin bir ilişki olarak ele alınır. Tanabay için Gülsarı, sadece bir at veya günlük işlerinde kullandığı bir araç değildir. O, Tanabay'ın hayatının önemli dönemlerine tanıklık eden, sevinçlerini ve acılarını paylaştığı sadık bir yol arkadaşıdır. Tanabay, Gülsarı'ya yalnızca bir hayvan gibi değil, anlayışlı ve güvenilir bir dost gibi yaklaşır. Onunla konuşur, i dünyasını paylaşır ve insanlara anlatamadığı duygularını bile Gülsarı'ya aktarır.

Gülsarı da Tanabay'ın ruh hâlini sezebilen özel bir varlık olarak tasvir edilir. At, sahibinin üzüntüsünü, öfkesini ve sevincini hisseder; onun hareketlerine ve duygularına uyum sağlar. Bu nedenle Tanabay ile Gülsarı arasındaki ilişki, yalnızca binici ile at arasındaki geleneksel ilişkiden farklıdır. Aralarındaki bağ, karşılıklı güven ve bağlılığa dayanır. Gülsarı, Tanabay'ın en zor anlarında ona sessiz bir destek olurken Tanabay da atını korumaya, ona zarar verilmesini engellemeye çalışır.

Tanabay'ın Gülsarı'ya duyduğu bağlılık, özellikle atın yaşlanması ve gten düşmesiyle daha belirgin hâle gelir. Tanabay için Gülsarı'nın değeri yalnızca hızında, gücünde veya işlevinde değildir. Gülsarı, onun gençliğinin, geçmişinin, özgürlüğünün ve hayat boyunca biriktirdiği anıların sembolüdür. Bu nedenle atın yaşlanması, Tanabay'ın kendi yaşlanması ve kaybettiği değerlerle yüzleşmesi anlamına gelir.

Aytmatov, Tanabay ve Gülsarı arasındaki ilişki aracılığıyla insanın doğayla kurduğu manevi bağı gösterir. Roman, hayvanların yalnızca ekonomik bir değer veya üretim aracı olarak görülmesine karşı çıkar. İnsan ile hayvan arasındaki gerçek bağın sevgi, sadakat ve karşılıklı saygı üzerine kurulduğunu vurgular. Gülsarı'nın yaşadığı acılar, aynı zamanda bireysel bağların ve insanî değerlerin otoriter sistemler karşısındaki kırılğanlığını ortaya koyar.

rnek Sahne: Tanabay, bir gece gördüğü kötü bir rüyanın etkisiyle büyük bir huzursuzluk yaşar. İçindeki kötü his geçmeyince, sabahı beklemeden Gülsarı'nın bulunduğu kolhoz ahırına gider. Orada karşılaştığı manzara onu derinden sarsar: Çok sevdiği atı Gülsarı'nın iğdiş edildiğini görür. Tanabay için bu olay yalnızca bir hayvanın fiziksel olarak değişmesi değildir; Gülsarı'nın gücünün, özgürlüğünün ve eski hlinin elinden alınması anlamına gelir.

Bu sahnede Tanabay'ın yaşadığı acı, sıradan bir kayıptan çok daha derindir. Çünkü Gülsarı onun için geçmişini, emeğini ve hayat yolculuğunu temsil eden bir dosttur. Atının iradesi dışında değiştirilmesi, Tanabay'a kendi hayatında karşılaştığı baskıları ve çaresizlikleri hatırlatır. Gülsarı'ya yapılan müdahale, aynı zamanda Tanabay'ın değer verdiği kişisel bağların ve özgürlüğün ihlal edilmesi anlamına gelir.

Bu olay, romanın insan ile hayvan arasındaki güçlü duygusal bağı en açık biçimde gösteren sahnelerinden biridir. Aytmatov, Gülsarı'nın yaşadığı acı üzerinden yalnızca bir hayvanın kaderini değil; insanın sevdiği varlıkları koruyamadığında hissettiği çaresizliği ve kaybı da anlatır.

Dostluk

Gülsarı romanında dostluk, zor yaşam koşulları ve değişen toplumsal düzen içinde insanî değerleri koruyan güçlü bir bağ olarak işlenir. Tanabay ile Çoro arasındaki dostluk, karşılıklı güven, saygı ve sadakat üzerine kuruludur. Çoro, bir parti yöneticisi olmasına rağmen Tanabay'ı yalnızca kendisine verilen görevleri yerine getiren bir çalışan olarak görmez; onun dürüstlüğü, emeğini ve karakterini takdir eder. Tanabay'ın zorluklar karşısında sorumluluklarını yerine getiren, vicdanlı ve güvenilir bir insan olduğunu bilir.

Tanabay da Çoro'ya yalnızca bir yönetici olarak değil, hayatındaki en güvendiği insanlardan biri olarak yaklaşır. Onunla düşüncelerini, yaşadığı sıkıntıları ve iç dünyasındaki mücadeleleri paylaşır. Aralarındaki ilişki, siyasi görevlerin ve toplumsal konumların ötesine geçen gerçek bir dostluktur. Çoro, Tanabay'a yalnızca iş konusunda değil, manevi olarak da destek olur; Tanabay ise Çoro'nun güvenini ve dostluğunu büyük bir değer olarak görür.

Aytmatov, Tanabay ile Çoro arasındaki ilişki aracılığıyla, insanî bağların katı bürokratik sistemler ve siyasi baskılar karşısında bile önemini koruduğunu gösterir. Kolhoz düzeninin yarattığı zorluklar, parti kuralları ve toplumsal baskılar onların dostluğunu sınasa da bu bağ tamamen ortadan kalkmaz. Roman, gerçek dostluğun makam, görev veya çıkar ilişkilerine değil; güven, anlayış ve ahlaki değerlere dayandığını vurgular.

Örnek Sahne: Tanabay, zorlu bir dönemde başarısız durumda olan bir koyun sürüsünü yönetme göreviyle karşı karşıya kalır. Çoro, hasta ve yorgun olmasına rağmen bu önemli sorumluluğu ona verir. Çünkü Tanabay'ın deneyimine, çalışkanlığına ve görev bilincine güvenir. Çoro için Tanabay yalnızca bir çoban değil; zor koşullarda bile güvenilebilecek, sorumluluk sahibi bir insandır.

Daha sonra Tanabay, kolhoz yönetimiyle yaşadığı sorunlar nedeniyle suçlandığında ve Komünist Parti'den çıkarılma sürecine girdiğinde, Çoro onun yanında durmaya çalışır. Parti bürosunda Tanabay'ın yıllarca süren emeğini, kolhoz için yaptığı fedakârlıkları ve içinde bulunduğu ağır koşulları anlatır. Ancak bürokratik sistem, Çoro'nun savunmasını dikkate almaz ve Tanabay cezalandırılır.

Bu sahne, Çoro ile Tanabay arasındaki dostluğun gerçek değerini ortaya koyar. Çoro, zor zamanda arkadaşını yalnız bırakmaz; Tanabay da onun samimiyetine ve desteğine güvenmeye devam eder. Aytmatov, bu ilişki üzerinden gerçek dostluğun çıkar veya konumdan değil, insanın karakterine duyulan inançtan doğduğunu gösterir.